

شاخص‌های خانواده متعالی از منظر مقام معظم رهبری

مژده بارون زاده، فروزان سرگشت^۱

چکیده

خانواده رکن اساسی جامعه انسانی است و شرط پویایی و استواری آن وجود روابط صحیح و پایدار در میان افراد خانواده است. اما امروزه با توجه به بالا رفتن روزافزون آمار طلاق و گسسته شدن پیوند خانواده‌ها و رها شدن کودکان این خانواده‌ها در اجتماع و در پی آن تاثیر بسیار مخربی که این امر در جامعه دارد، پرداختن به خانواده‌های سالم و متعالی از منظر مقام معظم رهبری که عموماً از دیدگاه اسلام، قرآن و روایات بیان شده و همچنین به دست آوردن راهکارهایی برای تحکیم بنیان‌های خانواده ضرورت پیدا کرده است. مقام معظم رهبری در بسیاری از سخنان خود حول محور خانواده به کرات وظایف هر یک از زن و مرد و فرزندان را متناسب با فطرت وجودی و شرایط جسمی و روحی آنها از منظر اسلام مشخص نموده‌اند و نقش هر کدام را بیان کرده است که اگر هر یک از اعضای خانواده با مسائل و توصیه‌های اخلاقی و انجام وظایف و تکالیف مورد نظر اسلام آشنا باشند و آنها را در زندگی به کار گیرند، می‌تواند تضمینی برای استحکام و پایداری خانواده در سطح جامعه باشد. آگاهی از ویژگی‌های خانواده متعالی و پیاده کردن آن در زندگی فرصت بسیار مغتنمی است که در سایه آن افراد بشر به رشد و پویایی و کمال حقیقی دست پیدا می‌کنند. داشتن کانون گرم خانوادگی در روابط مستحکم و صمیمی میان افراد آن، آرامش و سلامت روانی نسل‌های آینده را رقم می‌زند. زندگی مشترک بدون وجود ارزش‌ها و اهداف متعالی، قابل استمرار نیست. بر این اساس همسران جوان بایستی اساس تشکیل خانواده را در رسیدن به چنین اهداف و شاخص‌هایی قرار دهند. خانواده متعالی عموماً دارای شاخصه‌هایی است. از قبیل شاخص‌های عقیدتی و عبادی است که می‌تواند به تقویت بنیادهای خانواده کمک کند. شاخص‌های اخلاقی، که در آن اصول اخلاقی و انسانی به خوبی در آن رعایت می‌شود و همچنین دارای شاخص‌های رفتاری هستند. شاخص‌های رفتاری شامل رفتارهای فردی و اجتماعی است که به بهبود روابط، تقویت پیوندهای عاطفی و اخلاقی و ایجاد یک محیط مثبت در خانواده منجر می‌شود. این پژوهش که به برخی از ویژگی‌ها و شاخص‌های بارز خانواده متعالی از منظر مقام معظم رهبری می‌پردازد^۲ از نظر

^۱ حوزه علمیه خاوران الزهرا سلام الله علیها بندرعباس

هدف یک تحقیق کاربردی است که ``مطالب آن به صورت کتابخانه‌ای ``جمع آوری شده است. امید است مورد استفاده خانواده‌ها به ویژه زوج‌های جوان قرار بگیرد.

کلید واژه: شاخص های خانواده متعالی، شاخص های اخلاقی، شاخص های رفتاری، شاخص های عقیدتی، همسران، کمال، سلامت روانی جامعه

مقدمه

یکی از موضوعات بسیار مهمی که در قرآن کریم مطرح است و خداوند به آن بسیار بها می‌دهد و مقام معظم رهبری در جلسات و سخنرانی‌های خود بدان تاکید فراوان دارند مسئله خانواده است. خداوند زمانی که زن و مرد را خلق کرد با شریک قرار دادن آنها در کنار هم کانونی را فراهم نمود تا به همدیگر کمک کنند و بتوانند هستی بخش انسان‌های دیگر باشند. خانواده از منظر مقام معظم رهبری یکی از کهن‌ترین نهادهای انسانی است و عمری به درازای تاریخ بشر دارد. خانواده مهم‌ترین خشت بنای اجتماع است که اگر سالم، متعالی و استوار باشد می‌توان به داشتن جامعه سالم متعالی و استوار امیدوار بود. خانواده رکن طبیعی و اساس اجتماع و واحد بنیادی جامعه اسلامی است و در حفظ و گسترش قدرت ملی نقش موثری ایفا می‌کند. بین قدرت ملی و خانواده رابطه وثیق وجود دارد و سستی و تباهی خانواده، انحطاط ملت را به دنبال می‌آورد. سوال اساسی این است که آیا خانواده موفق وجود دارد؟ معیار و ویژگی و شاخص‌های یک خانواده موفق و متعالی چیست؟

در دنیای امروز که دنیایی مضطرب و پریشان است علی‌رغم پیشرفت‌های حیرت‌انگیز در علم و صنعت، در مسئله خانواده با وجود اینکه در زندگی انسان ضرورتی روشن دارد با مشکلات بزرگی روبرو است. به نحوی که در حال فروپاشی و از دست دادن بسیاری از کارایی‌های خود می‌باشد و دچار مشکلات و چالش‌های اساسی شده و حتی گاهی اساس و تمامیت آن نیز زیر سوال رفته است این در حالیست که کوشش مصلحان جامعه مخصوصاً پیامبران الهی این بوده است که نظام خانواده یک نظام مستحکم و پایدار باقی بماند و هیچ عاملی نتواند این کانون سعادت و اجتماع کوچک را متلاشی کند و به دنبال تحقق یک خانواده متعالی موفق قرآنی بوده‌اند. خانواده‌ای که بر اساس ضوابط معقول و مشروع تشکیل گردیده در آن حقوق متقابل افراد رعایت شده و تعامل بر اساس صمیمیت و اخلاص است و بر آن ضوابطی اندیشیده و هدفدار حاکم خواهد بود.

پدر و مادر که اهمیت بسیاری دارند در راس هر کدام قرار دارند و فرزندان در گرد این کانون می‌باشند. نسبت به یکدیگر فداکاری می‌کنند. وحدت، هماهنگی و انسجام دارند و همگی مانند یک روح اند در چند

بدن و مظهر وحدت هستند نه کثرت. تفرقه جایی ندارد و کارها با شور و مشورت انجام می‌گیرد و به سرانجام می‌رسد که داشتن چنین خانواده گرم و صمیمی و پر از موفقیت آرزوی همه ماست و باید بدانیم که چگونه محقق می‌شود، قابل ذکر است با بررسی‌هایی که در منابع در دسترس انجام گرفته است مقاله‌ای با این رویکرد یافت نشد هرچند مقالات متعددی در حوزه مفهوم شناسی ایجاد مولفه‌ها و موارد دیگر به وفور دیده می‌شود. اما هیچ یک بر اساس بازنگری در بیانات امام خامنه‌ای در زمینه شاخص‌های خانواده متعالی انجام نشده است. بنابراین این مقاله بر آن است تا به ارائه برخی از شاخص‌های بارز خانواده متعالی از منظر مقام معظم رهبری که بر پایه اسلام، قرآن و روایات است پردازد تا تصویری روشن و حقیقی از خانواده‌های متعالی ارائه داده شود و شاهد خانواده‌های سرشار از صمیمیت، صلح و آرامش به دور از هرگونه اختلافی باشیم.

مفاهیم تحقیق

کمال

کمال^۱ و کمول به معنی تمام است. در صحاح و قاموس گفته: «الْكَمَالُ اَلْتَّامُّ»^۲ می‌شود گفت: کمال وصفی است بالاتر از تمام، مثلاً تمام انسان آن است که اعضایش ناقص نباشد و کمال انسان آن است که بعضی از اوصاف حمیده را هم داشته باشد مثل علم و شجاعت. لذا در قاموس آمده: «كَمَلَهُ: اَتَمَّهُ وَ اَجْمَلَهُ»^۳ در مصباح گفته: «کمل» آن‌گاه گویند که اجزائش تمام و محاسنش کامل باشد^۴. ولی ظاهراً این فرق در همه جا نیست بلکه اغلب کمال به معنی تمام است.

تعریف خانواده متعالی

تعالی خانواده یعنی پرداختن به جنبه‌های حقیقی انسان و ایجاد زمینه رشد برای آن، در موضوع تعالی خانواده باید زمینه‌ای برای رشد فکری و روحی و اخلاقی زن و مرد فراهم شود و هر دو آگاهانه و مسئولانه فرزندان را بر مدار تربیت الهی و خوی انسانی، آموزش و پرورش دهند تا به تولد ثانویه یعنی «تولد اخلاق انسانی» برسند^۵.

خانواده متعالی بر اساس ضوابط معقول و مشروع شکل گردیده و منطبق با استانداردهای اسلامی است و طبق آن زندگی می‌کند. در آن حقوق متقابل افراد رعایت شده و تعامل بر اساس صمیمیت و اخلاص و روابطی

۱ قرشی بنایی، علی اکبر، قاموس قرآن، جلد ۶، ص ۱۴۷؛ راغب اصفهانی، حسین، المفردات، دار القلم، ص ۷۲۶؛ طریحی، فخرالدین، مجمع البحرین، ت-حسینی، ج ۵، ص ۴۶۷

۲ جوهری، ابونصر، الصحاح، تاج اللغت، و صحاح العربیة، ج ۵، ص ۱۸۱۳؛ فیروزآبادی، مجدالدین، القاموس المحيط، ج ۴، ص ۴۶

۳ فیروزآبادی، مجدالدین، القاموس المحيط، ج ۴، ص ۴۶

۴ قیومی مقری، احمد بن محمد بن علی، المصباح المنیر، ج ۱، ص ۲۷۹

۵ پایگاه اطلاع رسانی تبیان سیره شهید بهشتی. ۱۳۸۹/۰۴/۰۷، کد خبر ۱۲۸۶۷۲

اندیشیده و هدفدار حاکم خواهد بود. والدین با نشان دادن رفتارهای مثبت آنها را در کودکان نهادینه می‌کنند مانند احترام به نظرات دیگران، راستگویی، نشان دادن مهربانی، صبور بودن، مسئولیت پذیری، تعیین مرزها، سازگاری با قوانین، قدردانی از تلاش‌های یکدیگر و... برای چنین خانواده‌هایی مهم است که بتوانند کودکان را به چه نوعی تربیت کنند که در آینده با اتکا بر پتانسیل‌های درونی خود زندگی‌شان را بنا کنند. مهمترین مولفه خانواده متعالی مبتنی بر دستورات دین مبین اسلام است و هدفشان دستیابی به یک زندگی سالم و پاکیزه است که قرآن کریم از آن و حیات طیبه یاد کرده است.^۱

الف) شاخص‌های عقیدتی و عبادی خانواده متعالی

خانواده متعالی به عنوان یک نهاد اجتماعی مهم، دارای شاخص‌های عقیدتی و عبادی خاصی است که می‌تواند به تقویت بنیان‌های خانواده کمک کند. این شاخص‌ها عبارتند از: ایمان مشترک، توکل بر خدا، تقوای الهی و پایبندی به اصول دین

۱- ایمان مشترک

ایمان نحوه‌ای از یک مواجهه با جهان هستی است که نتیجه‌اش این است که حالت‌های نفسانی نامطلوبی مانند غم و اندوه، ناامیدی، دلهره و اضطراب، احساس سرگشتگی و سردرگمی، احساس بی‌معنایی و بد هدفی تا آنجا که امکان‌پذیر است در انسان پدید نمی‌آید. این نحوه مواجهه موجب رضایت باطن می‌شود. ایمان مشترک ضمن آنکه به حیات و زندگی معنا روح و هدف می‌بخشد انسان را در مسیری از کمال قرار می‌دهد که در هیچ موردی متوقف نمی‌شود. این نوع نگرش که دارای اهداف‌های متعالی و مقدس است از انسان‌ها افرادی فداکار می‌سازد و آدمی را نیز از سکوت در دره هولناک پوچ‌گرایی و هیچ‌ستایی نجات می‌دهد. به عبارتی معنویت و ایمان داروی درمان بسیاری از نابسامانی‌ها و بیماری‌های روحی بشر امروز است که مواد مخدر، الکل، پول و علم و تکنولوژی از عهده درمان آن بر نمی‌آیند. اثرات ایمان مشترک در خانواده یعنی وجود یک معنای برین از زندگی به گونه‌ای که جهت و سوی زندگی را روشن می‌نماید.

ایمان راستین در خانواده به گونه‌ای است که پدر و مادر در تمامی لحظات و حرکات، وفاداری را پی می‌گیرند و با استقرار حاکمیت معنوی در خانه مثل محبت و ورزیدن، مدارای همسران با یکدیگر، خوش رفتاری و خوش کلامی، رعایت حقوق یکدیگر، رسیدگی به کودکان، احترام به بزرگسالان و... عبادت محسوب شده و امری مقدس است.^۲ از امیرالمؤمنین علیه السلام، پرسیدند که: ((ایمان چیست))؟ فرمود: ((ایمان عبارت است:

^۱ پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر بیت الله سید علی خامنه‌ای، ۲۷/۱۰/۱۳۹۴، کدخبر ۱۸۸۴۲۵۲

^۲ پناهی، علی احمد، نقش التزام به آموزه‌های دینی در تربیت و استحکام خانواده، نشریه معرفت اخلاقی، سال اول، شماره دوم، بهار ۱۳۹۸، ص ۹۵-۹۴

شناخت قلبی، اعتراف و اقرار به زبان، عمل با اعضاء و جوارح بدن)) (نهج البلاغه ح ۲۲۷) در حدیث می خوانیم : ایمان ده درجه است . بدیهی است هر مؤمنی به تناسب عمق ایمان و اعتقادش از درجاتی از ایمان برخوردار است .

زندگی که منطبق با ایمان مشترک باشد مسیر و هدف آن مشخص بوده و در این مسیر بن بست و آخر خطی وجود ندارد. این امر یک حرکت خداآگاه و اختیاری را در رودخانه پرتلاطم زندگی مادی به وجود می آورد به گونه ای که هدایت الهی را شامل حال انسان امروز می کند.

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ» (یونس. آیه ۵۷)
 ``ای مردم! اندرزی از سوی پروردگارتان برای شما آمده است و درمانی بر آنچه در سینه هاست (درمانی برای دل های شما) و هدایت و رحمتی است برای مومنان``.

از مقام معظم رهبری نقل است که می فرمایند: ایمان مشترک در خانواده باعث می شود که انسان دو رعایت رشد دهنده را حفظ می کند. رعایت اول «حق الناس» است؛ یعنی توجه به حقوق مردم. این حقوق می تواند حقوق عینی و محسوس آنها باشد تا حقوق معنوی آن ها ، مثل آبرو، گذشت، وفاداری و... و رعایت دوم «حق الله» است یعنی توجه به حقوق خداوند. این حقوق می تواند از انجام واجبات تا ترک محرمات باشد و در فرایند برنامه ریزی نظارت و مدیریت این دو حقوق رعایت می شود.^۱

خانواده متعالی با حاکمیت ایمان و معنویت در جستجوی معنای برین زندگی و خودآگاهی دائم هستند. از این روح معنویت خواهی و مقاومت، دسترسی به معنویت را در خانواده تثبیت و تقویت می نمایند و با تربیت فرزندان برین معنی تعهد به فرمان الهی و تعلق به فطرت انسانی را تقویت می کنند.

چنین خانواده ای آرمانگرا و معنویت طلب و حقیقت جو می باشد و این به معنی آغاز تولد ثانویه همان که حضرت مسیح علیه السلام فرمود: انسان به ملکوت اعلا نمی رسد مگر آنکه به تولد ثانویه برسد، زیرا تولد اولیه جسم است که همه ی انسان ها به آن می رسند و الا گفتن لفظ انسان جایز نیست. آنچه مهم و هدف خلقت است و طبیعتاً باید هدف اصلی والدین در خانواده باشد تولد وجدان فطرت محور در کودکان، تولد گذشت برای ارزش های والای الهی و تلاش برای نوع دوستی های انسانی می باشد. همه این ها معنای برین زندگی است که جهان بینی اسلام جهت رشد انسان مدار و برای رسیدن به چنین هدف والایی برنامه ریزی کامل دارد. والدین باید بدانند در خانواده معناگرا هیچ لحظه و بخشی از دایره ایمان و حقیقت بیرون نیست و

^۱ خبرگزاری تسنیم، نگاهی به سلوک و ساده زیستی مقام معظم رهبری، ۱۳۹۳/۰۳/۱۳، کدخبر ۳۹۰۶۲۳

می‌شود. بنابراین چنانچه این باور را داشته باشیم که کار گروهی نقش موثری را در مدیریت اثر بخش خانواده ایفاء می‌کند می‌تواند اثر زیادی بر نهادینه سازی این رفتار در بین اعضاء خانواده داشته باشد.

از این رو کار جمعی و گروهی در خانواده و حمایت از همدیگر در هنگام وقوع مشکلات و بحران‌ها می‌تواند موفقیت اعضاء خانواده در شرایط مختلف را تضمین نماید.

وقتی دو نفر در کنار هم قرار می‌گیرند و همسر می‌شوند، بعضی از وظایف وجود دارد که بین اینها مشترک است. مانند کشیدن بارهای خانواده، همکاری‌های گوناگونی که در راه بردن خانواده مؤثر است. اینها باید با هم همکاری کنند. این کارها بین زن و مرد مشترک است. حداکثر این است که تقسیم کار شود. گاهی تقسیم کار هم نمی‌کنند اما بهترش این است که تقسیم کار هم بشود. بخشی از کارها را زن انجام می‌دهد، بخشی از کارها را مرد انجام می‌دهد. مثل همه‌ی همکاری‌هایی که وجود دارد؛ مثل همه‌ی همسنگریها^۱.

در محیط خانواده، زن و شوهر با هم همکاری کنند. اگر شوهر یک مشکلی یا مضیقه‌ای دارد، زن با او بسازد، اگر زن داخل خانه یا در محیط کار یا هر جور که هست، دشواری دارد، شوهر باید به او کمک کند. خود را در سرنوشت همسر باید شریک بدانند، هر دوی آنها این را برای خاطر خدا انجام دهند.^۲

زمانی که هر یک از اعضاء به خاطر رسیدن به خواسته مشترک و نتیجه مطلوب تلاش می‌کنند در اصل حس اعتماد و ارتباط موفق جهت همکاری ایجاد شده است. اعتماد هر فرد به افراد دیگر خانواده در کارها، موجب اعتماد متقابل شده و این همان قانون طلایی ارتباط مؤثر است. کارگروهی لازمه اعتماد به توانایی‌های متمایز یکدیگر است. در یک کار گروهی شما به اعضا خود نشان می‌دهید که به آنها و کیفیت کارشان ایمان دارید. زمانی که شما به همکاری اعضاء خانواده اعتماد می‌کنید، باعث می‌شود که درگیری‌های جزئی را تحمل کنید. اعتماد، در شما احساس امنیت ایجاد می‌کند و باعث می‌شود، ایده‌ها ظهور کنند.

همکاری در کارها، اعضاء خانواده را تشویق می‌کند که از مشارکت خود احساس غرور کنند. مقابله با موانع و اجرای کار مؤثر در گروه، باعث می‌شود افراد خانواده احساس رضایت کنند. تلاش گروهی در جهت دستیابی به اهداف، باعث می‌شود افراد نسبت به آن کار احساس تعلق داشته باشند. زمانی که شخص احساس کند، یه یک گروه متعلق است و ایده‌ها و رفتارهای او در پیشرفت گروه مؤثر است، احساس ارزشمندی نیز در او شکل خواهد گرفت.

۳- مسئولیت پذیری

^۱ همان منبع، ص ۳۳۳

^۲ علی احمد پناهی، معرفت اخلاقی، مجله معرفت اخلاقی «سخنرانی مقام معظم رهبری در مورد خانواده»، تابستان ۹۹، ص ۸۱

یکی از عواملی که سبب استحکام خانواده می‌شود مسئولیت پذیری است. هر یک از اعضای خانواده باید به حیطه مسئولیت خود آگاه باشند و حس مسئولیت پذیری در آنها وجود داشته باشد.

انسان با تشکیل خانواده نمی‌تواند شانه از بار مسئولیت خالی کند و باید وظایف و تکالیف خود را در قبال خانواده انجام دهد. همچنان که در روایت پیامبر به این نکته اشاره شده است که تمام انسان‌ها مسئول هستند و باید در روز قیامت نسبت به حوزه مسئولیت خود پاسخگو باشند. از جمله این مسئولیت‌ها، مسئولیت پدر و مادر در برابر خانواده و همسر است.

در خانواده باید در گام اول جایگاه مرد و زن مشخص شود.

قرآن کریم همان طور که برای مرد مسؤولیتهایی را بیان می‌کند برای بانوان هم به وظایفی اشاره می‌کند. باید توجه داشته باشیم که تقسیم مسؤولیتهای به معنای تعیین ارزشمندی و کرامت افراد نیست، بلکه بر اساس توانمندیهاست که هر مسؤولیتی مشخص می‌گردد. (۲۹)

مهمترین نکته در مسأله ی مسؤولیت و مسؤولیت پذیری امانتداری است. این نکته را در سوره یوسف هنگامی که آن حضرت می‌خواهد خزانه داری حکومت مصر را قبول کند، می‌یابیم: «إِنِّي حَفِيشٌ عَلِيمٌ». نمونه دیگری که قرآن کریم به آن اشاره می‌کند، هنگامی است که دختر حضرت شعیب علیه السلام به پدر پیشنهاد می‌کند که حضرت موسی علیه السلام را برای کار اجیر کند؛

« يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ » ای پدر، او را استخدام کن؛ چرا که بهترین کسی است که استخدام می‌کنی: هم نیرومند [و هم] در خور اعتماد است.

در این بیان نیز به خوبی می‌بینیم توانمندی و قدرت یکی دیگر از نکته های شایان توجه در پذیرش مسئولیت است.

احساس مسئولیت به یک معنا عبارت است از به انجام رساندن تمامی وظایف که افراد مسئول به آن نیاز دارند، لذا مسئولیت امری فراگیر است و برای تعیین یک مسئول ویژگیهای گوناگونی را می‌بایست در نظر داشت. در نظام خانواده نه زن بودن ملاک کرامت و برتری است و نه مرد بودن دلیلی برای ارزشمندی بیشتر، از نظر قرآن کریم ملاک برتری و کرامت انسانی فقط تقواست. از میان زن و مرد هر کدام که با تقواتر باشند نزد خداوند محبوبترند و از درجه کرامت بیشتری برخوردار. قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» (حجرات آیه ۱۳). مردم، ما شما را از مرد و زنی آفریدیم، و شما را ملت ملت و قبیله قبیله گردانیدیم تا یکدیگر را بشناسید. در حقیقت ارجمندترین شما نزد خدا پرهیزگارترین شماست»

از دیدگاه قرآن کریم ارزش اعمال انسان به جنسیت وی مربوط نمی شود. اگر کسی عمل خوبی انجام دهد، نتیجه عملش رامی بیند و تفاوتی نمی کند که زن باشد یا مرد. در پیشگاه الهی همه یکسانند و به یک میزان از کرامت انسانی بهره مند و کرامت بیشتر زمانی به دست می آید که فرد در راه تقوا گام بیشتری بردارد و تلاش بیشتری کند.

مبرهن است که جامعه چه کوچک و چه بزرگ احتیاج به یک مدیر و مسئول دارد و اداره آن جامعه با دو مدیر و دو مسئول امکان پذیر نیست؛ چه در آن صورت کارها و امور به سامان نمی رسد. همیشه در یک جامعه صرفنظر از کوچکی و بزرگی یک نفر در رأس می ایستد و مسئولیت انجام امور را بر عهده می گیرد. با دقت در امور رایج بشری و بالاتر از آن حتی امور الهی، به دست می آید که کلام آخر را همیشه یک نفر می زند و بقیه افراد، کار مشاوره و رایزنی را انجام می دهند. همچنین است در نظام خانواده. این که قرآن کریم برای خانواده مسئول تعیین می نماید؛ نشانه ارزش بخشیدن به کانون خانواده است و گویای این نکته که خانواده در نگاه این کتاب آسمانی حائز اهمیت است لذا برای واگذاری مسئولیت باید فرد اصلح انتخاب گردد. در این میان باید توجه داشت بحث بر سر اصلح بودن در میان زن و مرد است نه پرهیزگارتر بودن؛ به دیگر سخن باید دید کدام یک برای پذیرش مسئولیت خانواده صلاحیت بیشتری دارد و کدام از توانمندی بیشتری برای این امر برخوردار است. البته نباید فراموش کرد که تنها مرجع تعیین صلاحیت پروردگار حکیم است.^۱

نتیجه گیری

آنچه خانواده را در نگاه دین از جایگاهی رفیع برخوردار کرده کارکردهای منحصر به فردی است که از خانواده بنیادی مقدس و ازدواج پیمان الهی می سازد.

با این نگرش خانواده از یک سو اعتبار همیشگی و پایداری خود را از خداوند می گیرد و از سوی دیگر حلقه اتصال میان حیات جسمانی و معنوی و تعادل بخش زندگی بشری است.

به همین دلیل علاوه بر آنکه پایگاهی برای امنیت آرامش و رشد است باید آن را مهم ترین پایگاه فرهنگی هر جامعه دانست. قوام هر خانواده به منظور تداوم انتظام جامعه تامین محیطی سالم برای زیستن انسانها ضرورتی انکارناپذیر است.

بنابراین اهداف خانواده و اقتضای تاسیس آن ایجاب می کند که بانیا آن یعنی زن و شوهر با آگاهی از دستورات اسلام و روابط بین همسران و فرزندان در خانواده در تحکیم و پایداری این بنا نهایت سعی خود را

^۱ حسن بن فضل طبرسی، مکارم الاخلاق، جلد سوم، باب هشتم، ص ۲۰۴

بکنند و با همان انگیزه که بر تشکیل آن اقدام کرده اند، بر دوام آن نیز اصرار ورزند تا وحدت و پویایی این نهاد مقدس تا پایان حفظ شود.

تاکیدات اخلاقی و سفارش های قرآن و روایات گرانقدر ائمه طاهرين برای تشکیل و تعالی خانواده بیش از جوانب دیگر دستورات الهی است که بخشی از آن برای تزکیه و تطهیر فرد و بخشی پیرامون اصلاح جامعه و حفظ سلامت آن وضع شده است و خانواده ها با آگاهی و معرفت از دستورات الهی، باید کانون خانواده را در این فراز و نشیب های جامعه، نه تنها از لغزش و تنزل مصون نگه داشته، بلکه به بیان برتری های الگوی اسلامی و پیروی از آن ها امنیت و آرامش را در تحکیم باورها و رفتارهای دینی در خانواده نهادینه کنند.

منابع

قرآن کریم

انصاریان، حسین (۱۳۸۹)، نظام خانواده در اسلام، قم، انتشارات ام ابیها، چاپ بیست و نهم.

قرشی بنایی، علی اکبر، قاموس قرآن

راغب اصفهانی، حسین، المفردات، دار القلم

طریحی، فخرالدین، مجمع البحرين، ت-حسینی

جوهری، ابونصر، الصحاح، تاج اللغت، و صحاح العربیة،

فیروزآبادی، مجدالدین، القاموس المحيط

قیومی مقری، احمد بن محمد بن علی، المصباح المنیر

به پژو، احمد، (۱۳۸۸) ازدواج موفق و خانواده سالم چگونه؟، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، چاپ اول.

تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۳۶۶)، غرر الحکم و دررالکم، تصحیح: جمال الدینی حسین، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

پناهی، علی احمد، (۱۳۹۸) نقش التزام به آموزه های دینی در تربیت و استحکام خانواده، تهران، انتشارات معرفت، سال اول.

رودگر، محمد جواد، (۱۳۹۲) کارکردهای معنویت در عرصه های اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری، قم، مطالعات معنوی.

سواری، کریم، (۱۳۸۰) بررسی دیدگاه های فلسفی عقیدتی دانش آموزان، انتشارات روان شناس، سال هشتم.

قوماشچی مجید و احمد، (۱۳۹۵) عوامل آرامش خانواده در سبک زندگی امام علی «علیه السلام» و حضرت زهرا «س»، تهران، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۷۵.

جوادی آملی، عبدالله، (۱۳۸۰) خانواده متعادل و حقوق آن، چاپ سوم.

مطهری، مرتضی، (۱۳۷۵) مجموعه آثار، انتشارات قلم، جلد ۲۲

علی اکبری، محمد جواد، (۱۳۹۸) مطلع عشق، تهران انتشارات جوان، چاپ اول.

مصباح یزدی، محمد تقی، (۱۳۹۲) اخلاق در قرآن، انتشارات المیزان، جلد سوم

بحارالانوار، جلد ۱۸، باب ۱۶۳

طبرسی، حسن بن فضل، (۱۳۹۱) مکارم الاخلاق، جلد سوم.

@منابع تحقیق (سایت ها و خبرگزاری ها)

پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله سید علی خامنه‌ای ۱۷/۰۴/۱۳۸۹

خبرگزاری تسنیم، نگاهی به سلوک و ساده زیستی مقام معظم رهبری. ۱۳/۰۳/۱۳۹۳

بیانات مقام معظم رهبری در سومین نشست اندیشه‌های راهبردی سال ۱۳۸۶